

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ARKEOLOJİK KAZI ÇALIŞMASI VE MÜZE GEZİSİ

Filiz ZAYİMOĞLU ÖZTÜRK*

ÖZET

Bu çalışmada ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kapsamındaki “İnsanlar, yerler ve çevreler” Öğrenme alanı içerisinde yer alan “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinin “Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.” ve “Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.” şeklindeki 6. ve 7. kazanımlarına yönelik olarak gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi etkinliği yer almaktadır. Bu etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin insanlığın ortaklaşa oluşturduğu uygarlığın farkına varması amaçlanmış ve böylelikle öğrencilerde arkeolojinin de katkı sağladığı bir insanlık tarihi algısının oluşturulması sağlanmaya çalışılmıştır. 80+40 ders süresi içerisinde gerçekleştirilen bu etkinlikle öğrencilerde tarih bilinci geliştirme, tarihsel materyallere duyarlı olma, çevresinde bulunan arkeolojik materyalleri tanıma ve önemini kavrayarak bunlara sahip çıkma bilinci kazandırılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda bu tür etkinliklerin yaparak yaşayarak öğrenme ilkesini somut bir şekilde ortaya koyması bakımından sosyal bilgilere ilişkin öğrenci tutumlarını olumlu yönde etkilediği, dolayısıyla sosyal bilgiler dersinin etkililiğini arttırdığı değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, arkeolojik kazı, müze gezisi.

ARCHEOLOGICAL EXCAVATION WORK AND MUSEUM TRIP IN SOCIAL STUDIES LESSON

ABSTRACT

In this study, an archeological excavation activity and museum trip activity that are prepared according to 6th and 7th expectations, which are “Students interfere the factors on settling of people with sample examination through prehistoric first settlement to the present day” and “Students realize the interactions between economic activities and social structures of the civilizations in Anatolia and Mesopotamia”, within “Life on Earth” unit in “People, Places and Environments” learning strand of the 6th grade Social *Yrd.Doç.Dr., Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, e-posta: filizzayimogluozturk@odu.edu.tr

Studies Curriculum are introduced. It was aimed with these activities that students to be aware of the civilization which human created mutually, and thus to arouse a humanity history perception on the students which archeology science contribute in. Within this activity, which was performed in the course time of 80+40, it was aimed students to develop a sense of history, to be sensitive to historical materials to understand the archeological materials around them and to understand importance and gain recognition and awareness to them. As a consequence of the study, it is concluded that these types of activities concretely affect the students' attitudes of social studies in a positive manner, with regard to the principle of learning by doing, and increase the effectiveness of social studies lesson.

Keywords: Social Studies Lesson, Archeological Excavation, Museum Trip

GİRİŞ

Ülkemizde eğitim-öğretim alanında 2000'li yılların başlangıcında büyük bir dönüşüm yaşanmaya başlamıştır. Bu değişimle birlikte davranışçı yaklaşım yerini yapılandırmacı yaklaşıma bırakmıştır. Bu değişim hareketi beraberinde yapılandırmacı özellikteki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarını da eğitim sistemimize kazandırmıştır. Yenilenen anlayış kapsamında Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelediği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2011).

Yapılandırmacı yaklaşımda önemi vurgulanan iki nokta vardır; birincisi öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesine ortam hazırlamak, ikincisi ise öğretmenin öğretme rolünün yerine rehberlik rolünü ön plana çıkarmaktır. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesi özellikle sosyal bilgiler gibi hayatın kendisi olan bir ders için hayati önem taşıyan bir ilkedir. Sosyal bilgiler dersinde genellikle düz anlatım yoluyla ders anlatılması dersi durağan hale getirmektedir. Bu nedenle dersi daha eğlenceli, zevkli hale getirmek için yeni öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır (Kan, 2006).

Sosyal Bilgiler dersinde yaparak yaşayarak öğrenme anlayışı, öğretimde kalıcılığı artırma ve dersin amaçlanan hedeflerine ulaşmak açısından önem taşımaktadır (Kabapınar, 2012). Ayrıca yapılandırmacı yaklaşım temelinde hazırlanmış olan sosyal bilgiler programı disiplinlerarası bir

yaklaşım ile çağımızın gerekli kavram, beceri ve değerlerini benimsemiş vatandaşlarını yetiştirmeyi hedeflemektedir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012). Bu disiplinler arası yaklaşım sosyal bilgilerin içerisinde özellikle tarih biliminin verileri anlamında ön plana çıkmaktadır (MEB, 2011). Sosyal Bilgiler Öğretim Programının içeriğine bakıldığında tarih konularıyla ve tarih biliminin yöntemleriyle iç içe olduğu dikkat çekmektedir. Çocuklarda tarih bilinci geliştirme ve eski medeniyetleri tanıma gibi kazanımların öğretim programında önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Öğrencilerin bu kazanımları sınıf ortamında öğretmenin anlatması yöntemiyle kazanmaları etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlama noktasında yetersiz kaldığı birçok araştırmacı tarafından vurgulanmaktadır (Parmaksız ve Şahin, 2004). Öğretmenin aktif olarak rol aldığı geleneksel öğretim yöntemlerinden ziyade öğrenenin merkezde olduğu aktif öğrenme yöntemlerinin derslerde kullanılmasının öğrenen üzerinde olumlu sonuçları olduğu vurgulanmaktadır (Kan, 2006).

Bu anlayış çerçevesinde sosyal bilgiler öğretiminde öğrenenin yaparak yaşayarak öğrenmesine ortam sağladığı düşünülen arkeolojik kazı çalışmalarının tarih bilinci geliştirme ve tarihi materyalleri tanıma noktasında önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü arkeolojik

tarihsel bir kanıt, öğrencilere hem geçmişe ilişkin somut malzeme sunarak tarihsel sürecin bir döneminin çocuğun zihninde canlandırılmasını hem de bilgi edinilen kaynaklardan bilgi edinme süreçlerinde ortaya çıkan farklılıkları fark etmelerini, yani kanıttan bilgi edinme sürecinde herkesin farklı çıkarımlarda bulunabileceğini görmelerini sağlayabilir (Doğan, 2007).

Arkeolojik kazı çalışmalarına öğrencileri katmak, onların bilimsel ve araştırma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir (Geiger, 2004). Çünkü arkeolojik bir buluntu karşısında öğrenci eldeki kanıttan hareketle yeni bilgi üretme sürecinde, önceki bilgilerini kullanma, sorgulama, karşılaştırma, destekleme, akıl yürütme gibi zihinsel süreçlerden geçerek buluntuyla ilgili insan yaşantısını ve eylemlerini zihninde yeniden yapılandırır.

Bu bağlamda sınıfa arkeolojik kazı çalışması sonucunda tarihsel bir buluntu getirilerek ve yapılacak bir müze gezisiyle öğrencilerin tarihsel buluntulara ulaşmaları sonrasında çeşitli sorularla bir kanıtı incelemek bilgiyi anlamlı hale getirmelerine katkı sağlayabilir. Bunun için tarihsel bir nesneye şu sorular yöneltilmelidir (Ata, 2002):

- Nesne nasıl ve neden yapılmıştır?
- Nesne zarar görmüş mü? Zedelenmiş mi?

- Nesne, geçmişte niçin kullanılıyor olabilir?
- Bugün benzer nesnelere var mı?
- Nesnenin bir işlevi var mı? Nasıl süslenmiştir?
- Nesne değerli midir?

Arkeolojik buluntuları yukarıdaki gibi iyi tasarlanmış sorularla incelemek öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini geliştirerek onların tarihsel yorumlama yeteneğini geliştirebilir.

Ayrıca sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı etkinliklerin yani gezilerinde önemi yadsınamaz. Bu bağlamda arkeoloji bilimiyle okul içi etkinlikler kapsamında edinilen deneyimlerin müze gezisiyle desteklenmesi kalıcı öğrenmeyi geliştirme noktasında etkili bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

Bu bölümde, yapılan etkinliğin ayrıntıları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmada, 6. sınıf Sosyal bilgiler dersi öğretim programı içerisinde yer alan “İnsanlar, yerler ve Çevreler” Öğrenme alanı içerisinde yer alan “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinin “örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur” ve “Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik

faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder” şeklindeki 6. ve 7. kazanımlarına yönelik olarak gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi yer almaktadır.

Bu etkinliğin amacı; öğrencilerin eski bulguların nasıl elde edildiğine yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak ve arkeolojik kazılar ile ilgili onları bilgilendirerek, yeni öğrenmeleri müze gezisiyle desteklemektir.

Bu etkinlikte geliştirilmesi planlanan beceri “çıkarmada bulunma” ve değer “kültürel mirasa duyarlılık” olarak tespit edilmiştir.

Çalışma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılının ikinci (bahar) döneminde, Ankara ilinde bulunan bir ortaokulun 20 öğrenci mevcudu olan 6. sınıf şubesi öğrencileri ile Sosyal bilgiler dersinde iki aşamalı bir etkinlik olarak ilk aşama (arkeolojik kazı çalışmasının uygulanması) 3 ders saati (80+40 dakika) içerisinde ve ikinci aşama (müze gezisinin yapılması) şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Hem arkeolojik kazı çalışması hem de müze gezisi yöntemi uygulanması açısından zaman alıcı etkinlikler olduğu için ders için ayrılan süre esnek tutulmuştur ve etkinlik planlanan sürede gerçekleştirilebilmiştir. Arkeolojik kazı çalışması etkinliğine başlamadan önce öğrencilere arkeoloji nedir?, arkeolojik kazı nedir ve nasıl yapılır? Bir arkeolojik kazı çalışmasının basamakları ve izlenecek yollar nelerdir? Elde

edilen bulgular nasıl değerlendirilir? Kimler arkeolojik kazı yapabilir? Arkeolojik bir bulgu ile karşılaştığımızı düşündüğümüzde takip edilmesi gereken basamaklar nelerdir? şeklinde bir ön etkinlik tasarlanmış ve bu ön etkinlik kısa bir video ile desteklenmiştir. Böylece öğrencilerin konu hakkında kısaca bilgilenmeleri sağlanmıştır.

Etkinliğin giriş aşamasında; planlanan çalışmanın ilk aşaması olan arkeolojik kazı çalışması için öğrenciler okulun yan tarafında bulunan bahçeye çıkarılmıştır. Öğrencilere verilen yönergede öğretmenin bu alana daha önce 5 ayrı noktaya bir seramik saksı parçaları gömdüğü bilgisi verilmemiştir. Sadece kazı çalışması yapılacağı ve bu çalışmanın yapılırken belli bir alanda çalışma yapılmasının gerektiği vurgulanmıştır. Daha sonra bahçede kazı çalışması yapılacak alan belirlenmiştir. Öğrencilere kazı çalışmasını yaparken kullanabilecekleri kazma-kürek ve benzeri aletler verilmiştir. Öğrencilerimize kazma-kürek-fırça vb. aletlerle deneyimleme şansı verdiğimizde mutlaka dikkatli olmaları konusunda ikaz edilmeli ve mümkünse iş gözlüğü, eldiven ve etkinliğin gerektireceği güvenlik tedbirleri mutlaka alınmalıdır. Etkinlik esnasında materyaller öğrencilere verilirken dikkatli olmaları konusunda öğrenciler imtina ile uyarılmıştır. Öğrencilere bu belirlenmiş alanda buldukları her parçaya özenli davranmaları yani

zarar vermemeleri belirtilmiş ve bu çalışmanın süresinin 40 dakika olacağı bilgisi verilmiştir. Ayrıca etkinlikler uygulanırken fotoğraf çekilmesi için yardım alınmıştır. Uygulanan bu etkinliğin amacı öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamak, sosyal bilgiler ile tarih, coğrafya, arkeoloji, antropoloji biliminin kavramlarını öğrenmelerini sağlayarak bu buluntuların toplum hayatına etkileri ile ilgili çıkarımda bulunmalarını sağlamak, aktif öğrenme yöntemiyle öğrenmede kalıcılığı sağlayarak ilgili kazanıma ulaşmaktır. Ayrıca öğrencilerde kültürel mirasa duyarlılık değeri de kazandırılmaya çalışılmıştır.

Değerlendirme bölümünde kazı çalışması sonucunda sınıf ortamına taşınan materyaller temizlenmiş ve parçalar numaralandırılarak saksı haline getirilmeye çalışılmıştır. Bu süreç tamamlandıktan sonra EK-1'de verilen sorularla yapılan çalışma hakkında öğrencilerin zihinsel süreç geçirmeleri ve ne öğrendikleri ile ne hissettikleri üzerinde durulmuştur. Değerlendirme bölümündeki sorular için 15 dakika zaman ayrılmıştır. Çalışma kâğıtları öğrencilerin tümüne dağıtılmıştır. 20 kişilik bir sınıfta uygulandığı için uygulama sürecinde bir problem oluşmamıştır. Arkeoloji çalışması yaparken öğretmenin her öğrencinin çalışmaya katılması konusunda dikkatli olması ve uygulama sırasında öğrencilerle tek tek ilgilenerken deneyimlerini paylaşması

etkinliğin amacına ulaşması bakımından önemli görülmektedir.

Materyaller

Etkinlikte kullanılan materyal listesi aşağıdaki gibidir:

- Seramik çiçek saksısı
- Kazma-kürek takımı
- Boya fırçaları
- Keçeli kalem
- Yapıştırıcı (seramik parçaları yapıştırmak için olanlar tercih edilmiştir)
- Masa örtüsü (öğretmen masasının üzerine sermek amacıyla)
- Değerlendirme etkinliği için kâğıt ve fotokopi

Etkinlik iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama arkeolojik kazı çalışmasının yapıldığı aşamadır. İkinci aşama ise arkeolojik kazılar sonucu ulaşılan buluntularla ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerle yapılan bir müze gezisidir.

Etkinlik Aşama 1: Arkeolojik Kazı Çalışması

Etkinliğin ilk aşaması öğretmenin okulda gerçekleştirdiği kısmını içermektedir.

Derse başlamadan önce öğrenciler işlenecek konu başlığından haberdar edilmiştir. Etkinliğin yıllık planda geçtiği bölüme uygun olarak, bahar döneminde 6. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Etkinlik okul bahçesindeki bir uygulamayı da kapsadığından, etkinliğin yapılacağı

günde hava durumu koşullarının uygunluğu gözlenmiştir.

Etkinliğin aşamalarına uygun olarak bahçede arkeolojik bulguların çıkarılacağı yer öğretmen tarafından önceden tespit edilmiştir. Okul idaresinden bahçenin etkinlik amaçlı kullanımı için gerekli izin alınmıştır. Tespit edilen yerin, kazı esnasında öğrencilerin ve öğretmenin zorlanmaması açısından kolay kazılabilir bir noktada olması tercih edilmiştir.

Daha sonra, öğretmen tarafından temin edilen bir seramik çiçek saksısı çok küçük parçalara ayrılmadan kırılmıştır. Kırılan seramik saksının parçaları öğretmen tarafından önceden tespit edilen 5 farklı noktaya yere kazma ve kürek kullanılarak gömülmüştür (Bkz. Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Öğretmen kazı yapılacak alanda parçaları gömerken

Bu aşamadan sonra, öğretmen ve öğrenciler ders saatinde dışarıya çıkarak bahçede gömülü olan testiye çıkarmaya başlamışlardır (Bkz. Fotoğraf 2 ve 3). Sınırları belirlenmiş olan 5 farklı nokta içerisinde öğrenciler arkeolojik

bulguların nerelerde olabileceğine ilişkin yorumlarda bulunarak kazı çalışmalarına başlamışlardır. Kazı çalışması sınıfın tüm mevcudunun (toplam 20 kişi) katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Fotoğraf 2. Öğrenciler kazı yapılacak alanda arama çalışmalarına başlarken

Öğretmen tarafından sınırları belirlenen bir alanda aramalara başlayan öğrenciler, öğretmenin kontrolü ve gözetimi altında çalışmalarını sürdürmüşlerdir.

Fotoğraf 3. Öğrenciler kazı yapılacak alanda arama çalışmalarını yaparken

Fotoğraf 4. Öğrenciler kazı yapılacak alanda arama çalışmalarını yaparken

Yapılan kazılar esnasında öğretmen denetim yapma görevini ihmal etmeden devam ettirmiş, öğrencilere dersin amaçlarına uygun bir şekilde yönlendirme sağlamıştır. Ayrıca kullanılan kazma ve küreklerin gömülü olan malzemelere zarar vermeden çıkarılmasını sağlamak için öğrenciler devamlı olarak dikkatli olmaları konusunda uyarılmıştır. Bu nedenle bazı gruplar ağaç dalları kullanarak kazıya yardım etmişlerdir (Bkz. Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. Öğrenciler ağaç dallarıyla kazıya yardım ederken

Çıkarılan parçaların özenle ve dikkatli bir şekilde çıkarılması sağlanmıştır (Bkz. Fotoğraf 6 ve 7).

Fotoğraf 6. Öğrenciler parçaları çıkarırken

Fotoğraf 7. Öğrenciler parçaları çıkarırken

Bir sonraki aşamada, çıkarılan bu parçalar bir yerde toplanmıştır. Bir ders saati süresince toraktan çıkarılan parçalar bir araya getirildiğinde elde edilen buluntuların sadece öğretmen tarafından gömülen parçalar olmadığı dikkat çekmektedir. (Bkz fotoğraf 8).

Fotoğraf 8. Çıkarılan parçalar bir araya toplanırken

Okulun bahçesinden çıkarılan parçalar önce hassas bir şekilde temizlenmiş ve sonra sınıf ortamına getirilerek öğretmen masasının üstünde keçeli kalemlerle numaralandırılmıştır. Bulunan parçaların sınıf ortamında numaralandırılması fotoğraf 9'da gösterilmiştir.

Fotoğraf 9. Çıkarılan parçalar öğretmen tarafından numaralandırılırken

Fotoğraf 10. Çıkarılan parçalar numaralandırıldıktan sonra

Numaralandırılan parçaların birbirleri ile uyumlu olduğu düşünülenler yap-boz birleştirme özelliklerinden de faydalanılarak, öğretmen rehberliğinde, öğrenciler tarafından bir yapıştırıcı yardımıyla birleştirilmiştir. Yanlış birleştirme işlemi yapmamak amacıyla, bir parçanın yapıştırılması sırasında o parçanın doğru parça olduğundan emin olunmuştur. Parçaların yapıştırılması süreci fotoğraf 11’de gösterilmiştir.

Fotoğraf 11. Çıkarılan parçalar öğrenciler tarafından birleştirilirken

Fotoğraf 12. Yapıştırılan parçaların son halini aldığı andan görüntü

Fotoğraf 13. Parçaların bir araya gelmesi sonucu oluşturulan seramik saksının son görünümü

Toplamda 3 ders saati sürecinde tamamlanan etkinliğin sonunda öğrencilere Ek-1’deki arkeolojik kazı çalışması değerlendirme soruları formu uygulanmış ve öğrencilerin süreci değerlendirmeleri sağlanmıştır.

Etkinlik Aşama 2: Müze Gezisi

Okulda gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışması etkinliğin

sonrasında öğretmen tarafından, Ankara'daki "Anadolu Medeniyetleri Müzesi"ne bir gezi gerçekleştirilmiştir. Seçilen müze, Anadolu'nun farklı yerlerinden toparlanan eski buluntuların sergilendiği bir yer olması nedeniyle önemli bir mekân olarak düşünülmüştür.

Gezi yönteminin uygulanması için okullarda yerine getirilmesi gereken prosedürler vardır. Öğretmen gezi yöntemini uygulamadan önce ziyaret edilecek mekânın seçimi, katılacak öğrenci sayısı, aracın belirlenmesi ve öğrenci velilerinden izin alınması gibi aşamaları tamamlamıştır.

Öğrencilere gezi gerçekleşmeden önce gezilecek müze ile ilgili bilgilendirme öğretmen tarafından yapılmış ve öğrencilerin müzeyi gezerken dikkat edecekleri hususlarla birlikte bilgilendirme notu da verilmiştir.

Fotoğraf 14'te gezi öncesinde öğretmen ve öğrenciler müze önünde görülmektedir.

Fotoğraf 14. Anadolu Medeniyetleri Müzesine Yapılan Gezi

Fotoğraf 15 ve 16'da öğretmen ve öğrencilerin müze içerisinde arkeolojik bulguları inceledikleri görülmektedir.

Fotoğraf 15. Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Arkeolojik Buluntular İncelenirken

Fotoğraf 16. Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Arkeolojik Buluntular İncelenirken

Müze gezisi süresince öğrenciler sosyal bilgiler dersinde yaptıkları arkeolojik kazı çalışmasındaki deneyimleri sonucunda camekânlar içerisinde sergilenen buluntulara daha olumlu anlamlar yüklediklerini belirtmişlerdir.

Gezi tamamlandığında Ek-2’de yer alan gezi sonrası çalışma yapacağı soruları öğrencilere dağıtılmış ve bu sorular çerçevesinde değerlendirme yapımları sağlanmıştır.

Arkeolojik kazı çalışmasını deneyimlemeleri çalışmasının müzede sergilenen materyallerin nasıl çıkarılıp sergilendiklerine ilişkin bilgi sahibi olmalarına katkı sağladığı düşünülmektedir.

SONUÇ

Ülkemizde yapılandırmacı sosyal bilgiler eğitiminde son dönemlerde yaparak yaşayarak öğrenmeyi destekleyen etkinliklerin kullanılması sosyal bilgiler öğretiminin geliştirilmesi açısından son derece önemlidir.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinin nihai hedefi öğrencilerin yaparak yaşayarak aktif katılımlı bir şekilde kalıcı öğrenmelerini sağlamaktır. Bu amaçla gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışması ve destekleyici nitelikte kullanılan müze gezisi sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde arkeoloji biliminin verilerinden yararlanarak tarihsel dokümanlara ilişkin olumlu tutum gerçekleştirdikleri görülmüş ve öğrencilerde kalıcı öğrenmeye katkı sağlanmıştır. Geçmişle bugün arasında köprü kurulmasına yardım eden tarihi kalıntıların öğrenciler tarafından deneyimlenerek incelenmesinin kültürel mirasa duyarlılık değerine sahip olmalarına

ve eski medeniyetlerin yaşayış biçimlerine yönelik çıkarımlarda bulunmalarına katkı sağladığı araştırma sonucunda ulaşılan bulgulardandır.

Bu bağlamda; Kaplan ve diğ. (2009) tarafından yapılan araştırma, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerine yönelik benzer bir etkinlik uygulanmıştır. Bunun için Ankara Üniversitesi Arkeoloji Bölümü’nden, “arkeoloji atölyesi” için bilgi ve materyal desteği alındığı belirtilmiştir. Öğrencilere “Arkeoloji Bilimine Çocuk Gözüyle Bakmak” konulu seminer verilmiş, okul bahçesinde belirlenen alan eşit karelere bölünmüş ve belirli kareler içine gömülecek eserler temin edilmiştir. Bilim insanlarının adını alan öğrenci çalışma grupları yönerge eşliğinde kazı yapmışlardır. Çıkarılan her eser, arkeolog ile tartışılarak kazı eser fişine işlenmiştir. En sorumlu grup ödüllendirilerek buldukları eserler okulda sergilenmiştir. Çalışma, öğrencilerin tarihsel empati becerisi kazanmasına, bilişsel düzeydeki başarısına, sorumluluk alma ve grupla işbirliği yapma becerilerine katkı sağlamıştır. Araştırmacılar çalışmalarının amacını “öğrenciye bir arkeoloğun çalışma ortamını görerek ve arkeolojinin keyifli bir bilim dalı olduğunu fark ederek geçmişin aslında çok uzakta olmadığını sezdirmek” olarak ifade etmişlerdir. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu çalışmada yapılan etkinlik de buna benzer bir etkinlik olup, etkinliğin ikinci

aşaması müze gezisi ile desteklenmiştir. Yapılan etkinlik sonrasında, etkinliğe katılan öğrencilerde kalıcı öğrenme gerçekleştirildiği ekteki çalışma yapraklarına verilen cevaplarla görülmüştür.

Benzer bir şekilde Yavaşer ve Yıldız (2013) tarafından 6. sınıf sosyal bilgiler öğrencileriyle yapılan çalışmada 18 öğrenciyle birlikte “Sosyal Bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle Sosyal Bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.” kazanımına yönelik olarak bir dizi etkinlik geliştirmiştir. Bu etkinliklerden biri olarak da ‘Arkeoloji Bilimi’ etkinliği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda “Arkeoloji Bilimi” etkinliğinde öğrencilerin çalışmaya aktif olarak katılmaktan memnun oldukları eğlenerek ve zevkle konuyu öğrendikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi etkinliğinin kullanımının bir örneğini tanıtmayı ve bunun kullanımının okullarda yaygınlaştırılmasını amaçlayan bu çalışma sonucunda, bu tür etkinliklerin sosyal bilgilere ilişkin tutumları olumlu yönde etkilediği, dolayısıyla sosyal bilgiler dersinin etkililiğini arttırdığı değerlendirilmektedir.

Ayrıca arkeolojik kazı çalışması etkinliğinin uygulanması esnasında karşılaşılan sorunlar arasında öğrencilerin hepsinin derse katılımının sağlanması ve öğrencilerimize kazma-kürek-fırça

vb. aletlerle deneyimleme şansı veriyor isek, iş gözlüğü, eldiven ve etkinliğin gerektireceği güvenlik tedbirlerinin alınması sayılabilir. Arkeoloji çalışması yaparken öğretmenin, her öğrencinin çalışmaya katması konusunda dikkatli olması ve uygulama sırasında öğrencilerle tek tek ilgilenerek deneyimlerini paylaşması etkinliğin amacına ulaşması bakımından önemli görülmektedir. Tüm bunların yanında bu etkinlik uygulanırken sınıftaki tüm öğrenciler aynı düzeyde ve homojen kabul edilmiş, etkinlik bu anlayışa göre hazırlanmış ve uygulanmıştır. Ancak ileriye dönük çalışmalar için etkinlik uygulanmadan önce öğrenci ilgi ve öğrenme stillerine yönelik çalışmaların yapılması ve etkinliğin sınıfta kullanılması için gruplama-görevlendirme-ödevlendirmede gibi aşamaların işe koşulması önerilebilir.

Müze gezisi etkinliğinde ise gerekli izinlerin alınması, gezi esnasında öğrencilerin kontrol edilmesi ve müze gezisinin öğretim amacına uygun gerçekleşmesi için iyi bir planlamanın yapılması ve öğrencilerin ön bilgiye sahip olmaları özellikle dikkat edilmesi gereken hususlar olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ata B. (2002). “Müzelerde ve tarihi mekânlarla tarih öğretimi, tarih öğretmenlerinin müze eğitimine” ilişkin görüşleri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğan Y. (2007). “Sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel yazılı kanıtların kullanılması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Geiger B. F. (2004). “Teaching about history and science through archaeology service learning”, *The Social Studies*, (July-August): 166–171.
- Kaplan, B., T. Sipahi, N. Altun, Ö. Tatar, D. İkinci Kavral. (2009). “Yaşayarak öğreniyorum, Öğrenerek yaşıyorum: Arkeoloji” *Eğitimde İyi Örnekler Konferansı*, Eğitim Reformu Girişimi, URL: <http://www.egitimdeiyornekl er.org/assets/Uploads/pdf/konferans-kitapcigi-2009.PDF> adresinden 10.01.2014 tarihinde ulaşılmıştır.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kan, Ç. (2006). Etkili sosyal bilgiler öğretimi arayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14 (2) , 537-544. URL: http://www.kefdergi.com/pdf/14_2/537-544.pdf adresinden 18.01.2014 tarihinde ulaşılmıştır.
- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6–7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları. URL:<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>. adresinden 02.01.2014 tarihinde ulaşılmıştır.
- MEB (2011). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Parmaksız, Ş. ve Şahin, T. (2004). Aktif öğrenme yaklaşımlarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilirliği. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6–9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20 (2), 605-626.

URL:

http://www.kefdergi.com/pdf/20_2/20_2_16.pdf adresinden
29.01.2014 tarihinde
ulaşılmıştır.

Yavaşer, R. ve Yıldız, Ö. (2013).
'Sosyal Bilgileri
Öğreniyoruz.' *Araştırma
Temelli Etkinlik Dergisi*
(ATED) 3(2), 75-93.

EK: Etkinlikte Kullanılan Çalışma Yaprakları

Arkeolojik Kazı Çalışması Öncesi Uygulanan Çalışma Yapağı

Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız.

1. Arkeoloji nasıl bir bilim dalıdır? Çalışma alanları nelerdir?
2. Sosyal bilgilerde arkeolojik kazılar yapılabilir mi?
3. Arkeolojik kazıların nasıl yapıldığını hiç düşündünüz mü?
4. Arkeolojik kazıların en ilginç yanı sizce ne olabilir?

Arkeolojik Kazı Çalışması Sonrası Uygulanan Çalışma Yapağı

Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız.

1. Yaptığınız arkeolojik kazı çalışmasında en çok neler ilginizi çekti?
2. Arkeolojik kazı çalışması yaparken neler hissettiniz?
3. Yaptığınız arkeolojik kazı çalışmasından neler öğrendiniz?
4. Arkeolojik kazıların sosyal bilgiler açısından önemini belirtiniz.

Müze Gezi Sonrası Uygulanan Çalışma Yapağı

Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız

1. Okulda yaptığınız kazı çalışması ile gezide gördüklerinizi nasıl ilişkilendirebilirsiniz?
2. Müzeyi gezerken gördüklerinizin nasıl çıkarılmış olabileceğini düşündünüz mü?
3. Kırsal bir alanda yapılan bir şantiye kazısını izlerken, birden farklı görünüşte bazı taşlar dikkatinizi çekti. Böyle bir durumla karşılaştığınızda ne yaparsınız?